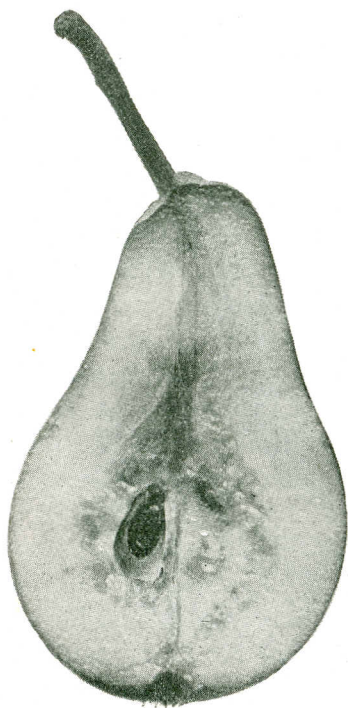

Jan Říha ČESKÉ OVOCE

HRUŠKY

Čís. 8.

KOZAČKA ŠTUTGARTSKÁ

Stuttgarter Gaishirtel - Rousselet de Stuttgart

LETOROST

DŘEVO PLODONOSNÉ

KOZAČKA ŠTUTGARTSKÁ

Malička, neúhledná, ale výborná! Těmito asi slovy lze nejlépe vystihnouti vlastnosti této srpnové hruštičky, která však přes to, že je malá a neúhledná, svádí každého, kdo ji jednou ochutnal, aby ji okusil poznovu.

O původu jejím koluje pověst, že našel ji nějaký pastýř v okolí Štutgartu samovzrostlým plánětem, od čehož odvozeno jméno Stuttgarter Geisbirne, které přeloženo bylo v „Pastevnici“. Jméno toto se však nikde neujalo a všude se jí říká prostě po venkovsku „Kozačka“. Ale Kozaček jest všelikých, malých i velkých, dobrých i nechutných; každá obec, každý sadař má svoji, které sobě váží, takže, aby se předešlo zmatkům, vždy se musí psáti „Kozačka Štutgartská“. Děkan Rössler obdržel ji v roce 1809 od Diela a zapsal ve svůj soupis pod číslem 183. Snad z Poděbrad se rozšířila na všechny strany a nebylo sadu, zvláště panského, kde by se nenalezala. V poslední době, kdy každý vyhledává jen veliké, krásně zbarvené plody, třeba by byly bez chuti nebo jako řepy, pomalu mizí, zůstává popelkou; že je neúhledná a malička jen v ústraní domácích zahrad, zapomíná se na ni, přes to, že se hodí k zpracování v domácnosti, zvláště k zaváření, k čemuž je pro hutnou dužninu zvláště způsobilá a při vaření se nerozpadá. Také i k sušení jest velmi dobrá.

Stromy jsou velmi pevné, nezmrazí a jsou plísni úplně prosty. Nejchutnější plody poskytuje, vykáže-li se jí místo v teplé, lepší půdě, ať jest to v rovině nebo na stráni, v poli nebo v sadě, hodí se velmi dobře i na silnice i cesty a nikoho neláká neúhlednými plody. Jen na místech, kde vládne velký průvan, se jí nedaří, roste sice zcela dobře, ale nikdy neplodí. Všude lze jí upotřebiti v tvaru polokmene nebo vysokokmene, v zahradách i volně rostoucího krsku, naproti tomu se nehodí pro drobné a méněcenné plody k výchově krsků uměle vedených. Roste sice i na kdouli, avšak příliš slabě a brzo hyne. Ploditi začíná velmi brzo a plodí ob rok velice hojně, mezi tím aspoň něco.

Hned z mládí roste mírně ale zdravě, pěkně do výše a rozvětvuje se hustě v pěknou jehlanovitou, spíše malou než velkou korunu, větve pak tvoří mnoho krátkého plodonosného dřeva; krsky vzrůstají beze všeho přičinění v pěkné, stejnoměrné jehlance.

Letorosty narůstají v mládí dlouhé a štíhlé, později jen zcela krátké, mírně zakřivené, pod oky bývají lehce zprohýbány a končí se silnější, velice mírně zhranatělou špičkou; jsou hnědě fialové, se stříbřitým třpytem a šedě žlutými pihami řídce, až zcela nenápadně poseté.

Oka na nich bývají zcela malá, krátká, poněkud odstálá, hnědě a šedě šupinatá a jsou na patkách krátkých, mírně vydutých, s třemi tupými žebérky, která se dosti hluboko táhnou. Letorosty zcela krátce urostlé mívají oka větší, baňatější a končívají se květním poupětem. (Viz obraz.)

Raší lístky jasně zelenými, zespod lehounce zchmýřenými, které dospěvše, bývají až 75 mm dlouhé, 58 mm široké, okrouhlé, s krátkou, tupou špičkou; jsou silné, tmavě zelené, zespod jako modravě sivé, sem tam po kraji ochmýřené, na dél téměř rovné, na šíř lehce člunkovitě prohnuté a mají kraj jednotlivě jakoby lehounce zkadeřený, řídce vroubkovaně pilovitý; jsou na řapících asi 26 mm dlouhých; ke konci letorostu bývají menší, až zcela malé, stejného tvaru a taktéž bezpalisté; i příplodní bývají menší, s krajem téměř celistvým, dílem jen sotva patrně vroubkovaným, za to však jsou na tenkých, až 60 mm dlouhých řapících.

Z maličkých, hnědě a šedě šupinatých květních poupat vykvétají velké až 36 mm v průměru mající květy z okrouhlých, čistě bílých plátků dosti hustě sestavené a fialovými prásníky zdobené, ve větších chomáčcích.

Velikost a tvar plodu znázorňuje úplně přiložený barevný obraz, k jehož zhotovení použito bylo plodů s volně rostoucího krsku ve váze 47—50 g, a jest jen dodati, že vyskytují se jednotlivé plody, které jsou o něco delší, ke stopce štíhleji protažené, přibližně asi tak jak na černém obraze průřezu vidno. Při veliké úrodě neb se stromů vysokých bývají ještě o málo menší, podržují však stejný tvar.

Na pěkně zakulaceném temeně plodu, zřídka v maličké jamce, vězí mezi několika zcela plochými hrbolky otevřený kalich, který sestaven jest z ústů u spodu souvislých, krátkých, buď vztyčených, dílem i převislých a jako plod zbarvených.

Nestejně dlouhá, někdy rovná, jindy zakřivená, zelenavá a rezavě žlutá stopka, bývá často i se strany přimáčkuta buď na drobně zhrbolenou špičku plodu nebo přechází hrbolkovitě v plod.

Jemná, hladká slupka málo se leskne, zprvu jest zcela zelená, v době dozrání sivě zelenavě žlutavá, strana sluncem ožehlá bývá mdle hnědě, červenavě žíhaná a mramorovaná, červeň ta se rozptyluje v podobě teček dále, jemně rzivé, v červeném tmavěji červeně vroubené píhy pokrývají hustě celý plod, v okolí kalicha i stopky vyskytuje se velmi často jemná, drobná rez. Některé zastíněné plody zůstávají jen zelené, jiné jsou zdobeny červeně vroubenými píhami na slunečné straně.

Žlutavá, jemná, máslovitá dužnina jest velmi šťavnatá, chuť její libě kořeněná, sladká a velmi dobrá.

Jemnou žlutavou zrninou obklopený jaderník mívá osu úzce dutou a chová v poměrně prostranných pouzdrech malá, na obě strany zašpičatělá hnědá jádra.

Sčesati se má podle počasí, asi tak kolem 15.—20. srpna, načež v několika dnech dospívá k jídlu, ale rychle pak hnilí a netrvá déle než 10—14 dní.

Pro trh jest příliš malá a neúhledná, ale na stůl jest výborná a hodí se k zpracování, jak již zpředu podotčeno.

Pro sladkou chuť bývá hmyzem, zvláště vosami, velice vyhledávána a nedohlédne-li se v době zrání častěji, může se státi, že místo plodů sklídíme pouhé vyssáté slupky.

Bláha o ní napsal: „Kdož by si nepochutnal na té malé hrušce, když v druhé polovici srpna dozraje.“ Něco jemně zrnitá dužnina jest silně okořeněná, sladká, plná občerstvující šťávy. Strom tvoří hustou jehlancovitou korunu a jest úrodný později. V zavřených zahradách potřebuje někdy stříkání proti plísni a pilného prořezání.

V zahradách Zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem „Pastevnice“, čís. 246. Popisy její lze nalézt: v „Listech Pomologických“ v r. 1896, Hruška

Pastevníce, Pixa „Klíč štěpařský“, čís. 31, Kozačka. „Handbuch der Obstkunde“, čís. 12, Stuttgarter Gaishirtel se značkou oo!x. — Leroy „Dictionnaire de Pomologie“, čís. 348, Poire des Chevriers de Stuttgart, Thomas str. 58, Rousselet de Stuttgart a řadí ji do prvního výběru. V Polsku jmenují ji Kožlarka stuttgardzka.

Dále známa jsou synonyma: Bellissime de Provence, Gaishirtle, Stuttgart (P. de), Stuttgarter Russelet, Wahre Stuttgarter Gaishirtl, Rubella Stuttgardtlensis.

KOZAČKA ŠTUTGARTSKÁ – *Stuttgarter Gaishirtel.* – *Rousselet de Stuttgart.*